

Haags
Historisch
Museum

Macht

800 jaar Binnenhof

Onderwijsdossier voor Primair Onderwijs (bovenbouw)
en Voortgezet Onderwijs (onderbouw)

Inhoud

1. Introductie	5
- Macht	7
2. Bouwen voor de macht	11
- Het Binnenhof en zijn bewoners	13
- Plannen voor een nieuw machtscentrum	17
3. Strijden om de macht	21
- Emancipatie en democratie	23
- Op de barricade! Demonstraties en protesten	27
- Het gevaar van nepnieuws	31
4. Kleven aan de macht	37
- De groei van Den Haag als centrum van de macht	39
5. Pronken met de macht	43
- Pronkcultuur	45
- Gouden Koets	49
Slotstuk: Debatteer als in de Tweede Kamer	61
Colofon	65
Bijlage 1: werkbladen	67
Bijlage 2: antwoorden	97

Foto: Haags Historisch Museum

1

Introductie

Macht

300 jaar Binnenhof

Power

800 years Binnenhof

WIFI Lift

Illustr. Excellētiss^{ma} D^{na} Amalia, Dei Gratia, Auzar^{is} Principi, Comitissa Nāssoria, Cattinob^{is} Vland^{is}, Diet^{is} Ling^{is} Men^{is},
Inr^{is} Leop^{is}, Margionissa Vord^{is} et Flaymā D^{na} ac Bazonissa Brede Geard^{is} Die^{is} et Grimp^{is} et Heest^{is} Kzanend Warneest Asla
Poyer S. Wit Duerburg Polan^{is} Willemssa Nieruaed^{is} Heisteyn S. Martin Geortuydenberg^{is} Chasteay^{is} Regnata nreusa, Swaizon^{is} et
Aelawic, etc. Vice-Comitissa, baasodilar Antwoepia et Boranzen, etc. Humilium Deatavib^{is} Wilheimus Aker loot Haremo Batavus
1728

Macht

Wat is macht? Al van jongs af aan hebben leerlingen hiermee te maken. Thuis, op school, in hun vrije tijd bij het sporten. Dit is niet alleen een ouder, een docent of een trainer die zegt wat er gedaan moet worden. Ook onderling krijgen leerlingen in de aula of op het schoolplein te maken met macht als iemand (verbaal) zo sterk is dat andere leerlingen doen wat hij/zij zegt.

Macht is zo oud als de mensheid. Al in de vroegste samenleving is er een leider of een groep mensen die de mogelijkheid heeft hulpbronnen in te zetten om bepaalde doelen te bereiken. Of die anderen in hun handelen kan beperken of versterken voor het realiseren van het grotere plan. In dit onderwijsdossier draait het vooral om de macht in de politiek: de invloed van de overheid of politieke machtsdragers op burgers, bedrijven en andere organisaties in de samenleving.

Onderwijsdossier

Dit onderwijsdossier is gemaakt naar aanleiding van de nieuwe vaste opstelling *Macht – 800 jaar Binnenhof* in het Haags Historisch Museum in 2021. De tentoonstelling toont de ontwikkeling van de meest symbolische plek van Nederland: het Binnenhof. Het is een verhaal over het ontstaan van het hart van onze democratie; de strijd van partijen en groepen om gehoord te worden; de groei van de stad Den Haag door de komst van verschillende groepen die er belang bij hadden om dicht bij de macht te wonen en tot slot de cultuur van het pronken en het pralen. De politieke macht van Den Haag heeft meer impact op onze samenleving dan alleen de regels en wetten waar ieder zich aan moet houden.

In dit onderwijsdossier vindt u naast uitleg over de genoemde onderwerpen ook verschillende lessuggesties. Er zijn vier hoofdstukken die corresponderen met de vier zalen in het museum: 'Bouwen voor de macht', 'Strijden om de macht', 'Kleven aan de macht' en 'Pronken met de macht'. Dit onderwijsdossier staat op zichzelf. U hoeft de tentoonstelling met uw leerlingen niet bezocht te hebben om de lesopdrachten te gebruiken.

Ieder hoofdstuk begint met een algemene introductietekst. Deze kunt u in de klas voorlezen, maar ook als achtergrondinformatie gebruiken voor uw eigen verhaal. Vervolgens vindt u bij ieder thema diverse lessuggesties. Er is gekozen voor verschillende soorten opdrachten die een beroep doen op steeds weer andere vaardigheden van uw leerlingen.

Voor enkele opdrachten zijn speciale werkbladen ontworpen. Deze zijn te vinden op onze website.

Heeft u slechts een beperkt aantal lessen ter beschikking om over het Binnenhof te vertellen, maar wilt u uw leerlingen wel een zo volledig mogelijk beeld geven? Dan adviseren we om met de volgende opdrachten aan de slag te gaan, zodat u verschillende aspecten over macht de revue kunt laten passeren: 2, 7, 9, 11 en 16.

We wensen u veel plezier bij het gebruik van dit dossier!

Team Educatie Haags Historisch Museum

Voor vragen, opmerkingen of bevindingen naar aanleiding van het onderwijsdossier, kunt u contact opnemen via educatie@haagshistorischmuseum.nl of 070-312065

Lessuggesties

Opdracht 1 Praatplaat 'Macht'

Kennismaking (duur: 10 minuten)

Aan het begin van de tentoonstelling is dit beeld te zien. Het bevat verschillende aspecten van de politieke macht, maar wat herkennen de leerlingen hierin? In deze opdracht maken leerlingen kennis met het onderwerp dat de komende periode centraal staat. Gebruik dit introbeeld als praatplaat en stel de volgende vragen:

- Wat zien jullie?
- Waar en wanneer hebben jullie dit eerder gezien?
- Als jullie nog verder aan de politiek in Den Haag denken, wat ontbreekt er op deze afbeelding?

Als de antwoorden van de leerlingen op het bord genoteerd zijn, dan is dat een goed moment de thema's te introduceren*:

- Bouwen voor de macht
- Strijden om de macht
- Kleven aan de macht
- Pronken met de macht

* Voor een beter idee wat de verschillende thema's inhouden, verwijzen we graag naar de introteksten bij ieder onderwerp.

Voor de ma

Het Binnenhof is een machtig mooi plekje al 800 jaar wordt hier geregeerd. Het is een van de belangrijkste gebouwen ter wereld. En dat kan je ook een opknappingsbeurt is hard nodig. Het begaafde kunstwerk van de 13e eeuw en het Twee eeuwen is het nieuwste (uit 1992).

Er is vaak iets bijgebouwd, aangepast of 'verfijnd'. Daarbij kreeg iedereen een beetje z'n zin en vandaar de 'boldeplein', zonder eenheid, legeren macht. Een stukje geschiedenis achter. Ga je mee op een stukje geschiedenis achter.

Building a seat of power

The Binnenhof is a place of powerful beauty. For almost 800 years it has been the seat of government in the Netherlands. It is one of the most important buildings in the world. And it needs a renovation. The building stands in a unique position. The Binnenhof is a medieval castle. The Binnenhof was built in the 13th century. The Binnenhof is the oldest building in the Netherlands (1992).

Over the centuries all sorts of additions, alterations and improvements have been made to the Binnenhof. Everyone got a little of what they wanted. The Binnenhof is not a uniform building. It is a patchwork of different styles. It is a small piece of history behind. Come and see it all.

Bouwen voor de macht

2

Het Binnenhof met de Ridderzaal, J.E. la Fargue - Haags Historisch Museum

Het Binnenhof en zijn bewoners

Het Binnenhof is een machtig mooie plek: al bijna 800 jaar wordt hier geregeerd. Het is een van de oudste nog functionerende regeringscentra in de wereld. Het begon ooit als middeleeuws kasteel, gebouwd door graaf Willem II en zijn zoon Floris V. Een kasteel dat zich met de rijkste machtscentra van Europa kan meten. De huidige Rolzaal (toen: het grafelijk paleis) en de Ridderzaal (toen: bestuurs- en rechtszaal maar ook eet- en ontvangstzaal) zijn gebouwd in de 13de eeuw en behoren daarmee tot de oudste delen van dit complex.

In de daaropvolgende eeuwen is het Binnenhof steeds uitgebreid, verbouwd, gerenoveerd en aangepast aan de wensen en behoeftes van steeds wisselende bewoners en gebruikers. Gedurende de 17de en 18de eeuw nemen de Staten van Holland en de Staten-Generaal, het landsbestuur, het Binnenhof in gebruik als vaste vergaderplek. Ook de Oranjes vestigen zich op het Binnenhof met het Stadhouders Kwartier als hun ambtswoning. Tegenwoordig zijn de belangrijkste bewoners de Eerste en Tweede Kamer, de Raad van State en het Ministerie van Algemene Zaken van de minister-president die zijn kantoor heeft in het bekende Torentje. Maar geen van de hen heeft duidelijk een stempel op het gebouwencomplex gedrukt. Daarom wordt het Binnenhof gezien als een 'polderpaleis' zonder duidelijke eenheid.

Verken het Binnenhof

Opdracht 2 Treed binnen!

Presentatie (duur: 30-40 minuten) | Inclusief werkblad

Op de website <https://binnenhofonline.nl/gidsen/3/Maurice-Lede> (duur: ca. 5 minuten) neemt Klokhuispresentator Maurice Lede de leerlingen mee naar drie belangrijke gebouwen op het Binnenhof: de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en de Ridderzaal. Verdeel de klas in minimaal drie groepen en laat iedere groep een van de video's bekijken. Aan de hand van enkele vragen en een lege plattegrond van de locatie (zie werkblad) bereiden zij na afloop van het filmpje een korte presentatie van vijf minuten voor. Hierin proberen zij de andere leerlingen te vertellen wat zij hebben geleerd over het gebouw dat zij toebedeeld hebben gekregen.

Belangrijkste uitgangspunten voor het verhaal van de leerlingen zijn:

- De naam van het gebouw
- De functie en de bijzondere kenmerken van het gebouw
- De gebruikers van het gebouw

Bij elke locatie zijn vragen gemaakt die u aan de leerlingen kunt geven als leidraad in hun zoektocht. Voor leerlingen in hogere klassen of die al wat zelfstandiger zijn, kunt u deze vragen ook achterwege laten.

Opdracht 3 Achter gesloten deuren

Zoekopdracht (15-20 minuten) | Inclusief werkblad

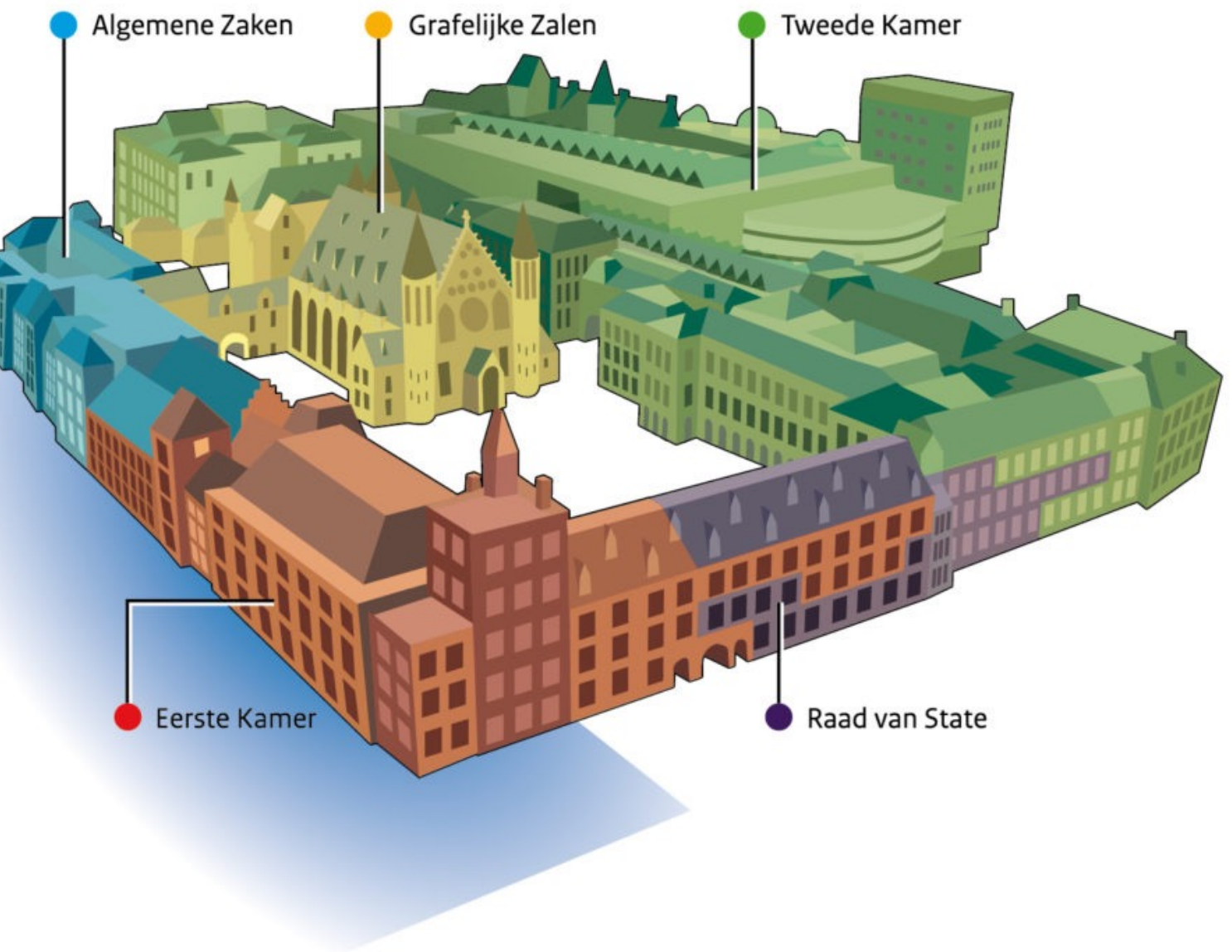
Het Binnenhof is een wirwar van gebouwen. De Eerste Kamer, de Tweede Kamer en de Ridderzaal zijn de meest belangrijke, maar er is nog veel meer te ontdekken.

Op <https://binnenhofonline.nl/kaart> kunnen leerlingen het Binnenhofcomplex nog beter leren kennen. Aan de hand van specifieke vragen (zie werkblad) speuren zij door de ruimtes op zoek naar antwoorden.

Alternatieven:

- **Per Seconde Wijzer-variant:** Laat de leerlingen tweetallen maken. De een stelt de vraag, terwijl de ander maximaal een minuut de tijd heeft om het antwoord op de vraag te vinden. Het aantal seconden dat een leerling overhoudt, is zijn/haar score. Daarna draaien de rollen om. Wie houdt de meeste tijd over?
- **Thuisopdracht:** Geef de leerlingen het werkblad mee naar huis en laat hen op eigen gelegenheid de antwoorden op de vragen zoeken.

Een schematische weergave van het Binnenhof - Rijksvastgoedbedrijf

Ontwerp voor een Paleis der Staten-Generaal op het Binnenhof, Ludwig Lange,
1865 - Collectie Nationaal Archief

Plannen voor een nieuw machts-centrum

Eeuwenlang hebben koningen in Europa veel macht in handen. De onderdanen accepteren dit, want de koning wordt gezien als plaatsvervanger van God op aarde. Macht die gerechtvaardigd is, wordt gezag genoemd. Vanaf de 18de eeuw verandert dit. Tijdens de revoluties van 1776, 1789 en 1848 vindt het volk dat de macht niet langer in handen van de vorst en de adel moet zijn. Burgers willen meer inspraak. Ook in Nederland zijn deze ideeën te horen. In opdracht van koning Willem II maakt liberaal Johan Rudolph Thorbecke een nieuwe grondwet die een einde maakt aan de macht van de koning om alleen te regeren. Er komen verkiezingen, zodat de mensen die stemrecht hebben zelf hun vertegenwoordigers in de Tweede Kamer kunnen kiezen.

In dezelfde tijd ontstaan overal in Europa nieuwe parlamentsgebouwen. Deze heuse 'paleizen' laten zien dat de gekozen vertegenwoordigers van het volk (het parlement) meer macht hadden. In Nederland neemt Thorbecke het initiatief tot een ontwerpwedstrijd voor een nieuw en indrukwekkend complex om de verhouding tussen de regering en het parlement zichtbaar te maken. Grote delen van het historische maar vervallen Binnenhof moeten hiervoor worden gesloopt. Er ontstaat veel kritiek. Volgens het conservatieve deel van de Kamer verdient alleen de koning een paleis. Ook zijn de ontwerpen te groots opgezet, te duur en te beeldbepalend.

Het plan van Thorbecke gaat niet door. Wel worden in deze tijd de eerste moderne ministeries gebouwd naast het Binnenhof. Ook vindt een ingrijpende restauratie plaats, wat betekent dat grote delen van het complex worden gesloopt en opnieuw opgebouwd in gotische of oud-Hollandse stijl. Zo doet het Binnenhof weliswaar eeuwenoud aan, maar is het grootste deel uit de late 19de of zelfs het begin van de 20ste eeuw. De meest recente uitbreiding van het Binnenhof is de bouw van de nieuwe Tweede Kamer in 1992. Dit zakelijke, strakke en functionele gebouw is zeker geen architectuur die macht uitstraalt. Het is heel sober en efficiënt; typisch Nederlands. Zou dit veranderen met de verbouwing die in 2021 gestart is?

Een nieuw Binnenhof

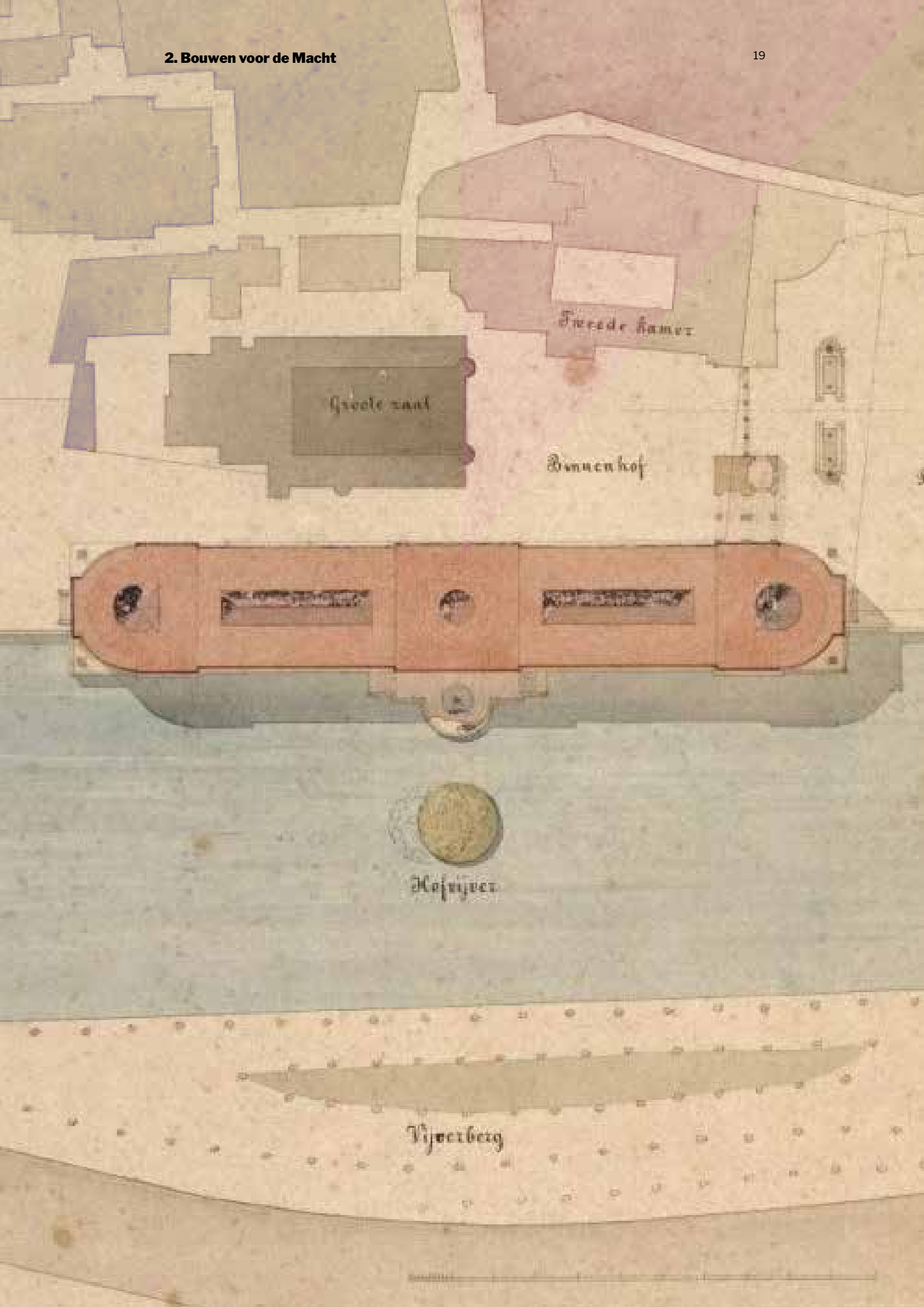
Opdracht 4 - Ontwerpwedstrijd

Creatieve opdracht (duur: 60 minuten) | Inclusief werkblad

In deze opdracht spreken we de leerlingen aan op hun creativiteit. Als zij mee mogen doen met een ontwerpwedstrijd voor een nieuw machtscentrum, hoe zou de Tweede Kamer er dan voor hen in 2050 moeten uitzien? Het materiaalgebruik is vrij. Er kan gekozen worden voor een tekening met potlood of met een computer, maar ook het bouwen van maquettes met karton of andere materialen is zeker mogelijk. Het doel is om de leerlingen na te laten denken over het gebouw waar het land en zijn bevolking zich in vertegenwoordigd zien.

Meer weten over het Binnenhofcomplex?

- Paula van der Heiden, *Interieurs van het Binnenhof. Verscholen erfgoed in beeld* (Amsterdam 2018)
- Diederik Smit, *Het belang van het Binnenhof. Twee eeuwen Haagse politiek, huisvesting en herinnering* (Amsterdam, 2015).
- Harm Ramkema e.a., *Het Haagse Binnenhof. Acht eeuwen centrum van de macht* (Den Haag 2013).
- Henk te Velde en Diederik Smit (red.), *Van Torentje tot Trêveszaal. De geschiedenis van de noordzijde van het Binnenhof* (Den Haag 2011)
- Den Haag. *Geschiedenis van de stad, 3 dln.* (Zwolle 2004-2005)
- <https://www.ntr.nl/html/micrio/schooltv/tweedekamer/>

stratie tegen vlootwet (versterking zeemacht Nederlands-Indië)
on against the Fleet Act (strengthening of the Dutch East Indies navy)

Strijden om de macht

3

**OP DEZE FOTO STAAN
ALLE AFRO-NEDERLANDSE
TWEEDE KAMERLEDEN**

Emancipatie en democratisering

Wie heeft het voor het zeggen en wie mag er meepraten? Die vraag staat al eeuwenlang centraal in de Nederlandse politiek. In de tijd van de Republiek hebben de rijke burgers, de regenten, het voor het zeggen. Democratisch is het niet. Wie in die tijd een hoge bestuursfunctie wil, moet man, burger, protestants en vooral rijk zijn. Vrouwen, Joden, rooms-katholieken en armen hebben in de 17de en 18de eeuw weinig tot niets te zeggen.

Als Johan Rudolph Thorbecke in 1848 de grondwet aanpast en rechtstreekse verkiezingen voor de Tweede Kamer uitschrijft, mag nog lang niet iedereen stemmen. Alleen mannen van 25 jaar en ouder die voldoende belasting betalen, kunnen naar de stembus. Dit is slechts elf procent van de bevolking. Hier komt langzaam verandering in door nieuwe ideeën en vooral de strijd voor meer gelijkheid. In de loop van de 19de en vooral de 20ste eeuw vindt een proces van democratisering en emancipatie plaats: er komen meer rechten voor mensen die dat eerst niet hebben. Discriminatie wordt bij wet verboden en iedere Nederlander van 18 jaar of ouder mag stemmen of zichzelf verkiesbaar stellen.

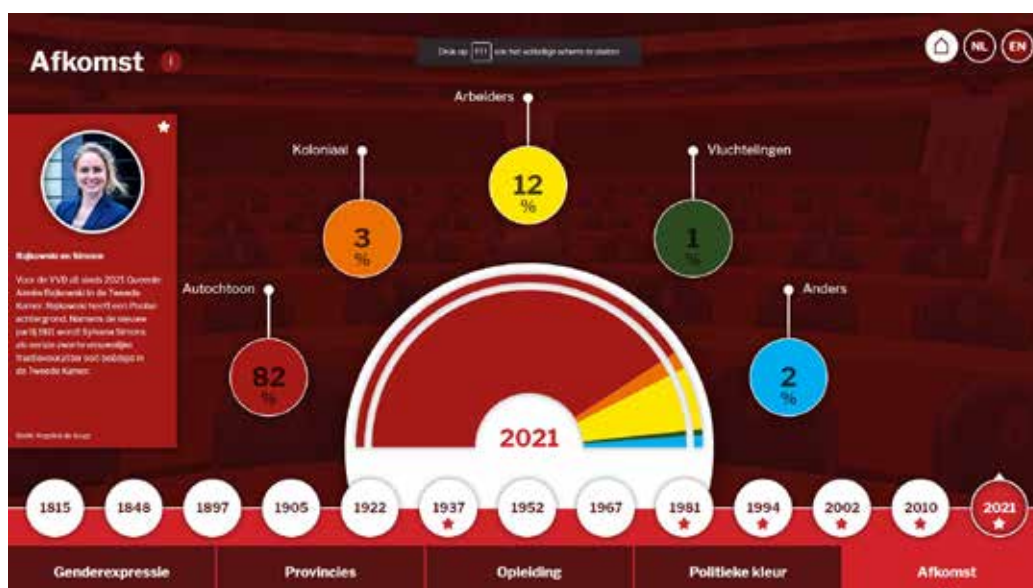
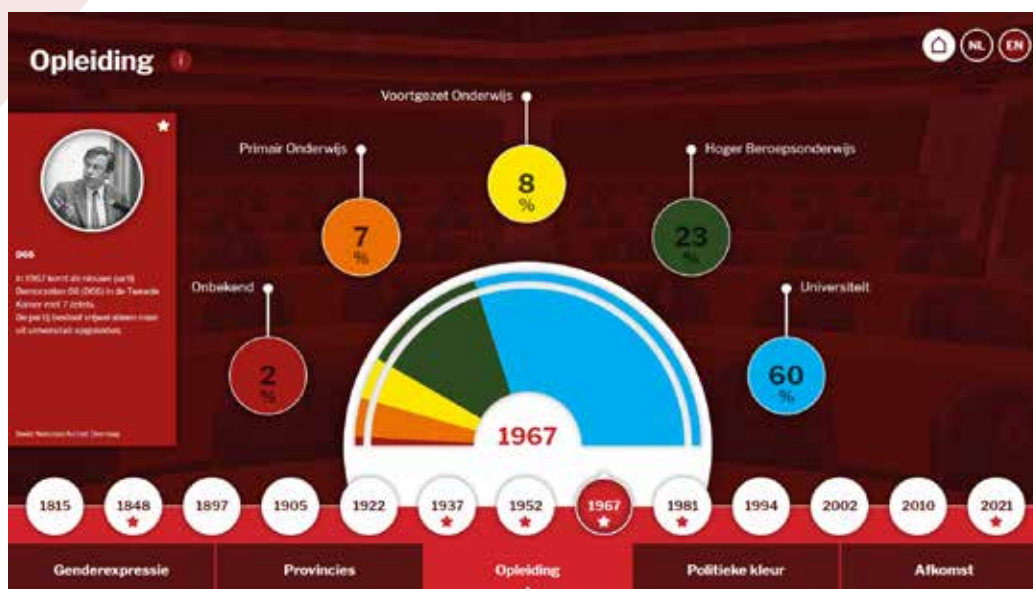
Tegenwoordig is iedereen weliswaar voor de wet gelijk, maar in de praktijk pakt dat lang niet altijd zo uit. Zo verdienen mannen en vrouwen in gelijke posities vaak niet hetzelfde en hebben Nederlanders van kleur nog altijd te maken met discriminatie bij het zoeken naar werk of in het dagelijks leven. Zelfs in de Tweede Kamer zijn niet alle groepen in de samenleving vertegenwoordigd. Vrouwen, laagopgeleiden, mensen van kleur of inwoners van buiten de Randstad hebben relatief minder vertegenwoordigers in de Kamer die voor hun belangen opkomen.

Opdracht 5 - Wie was eerst?

Klassikale opdracht in chronologie (duur: 5 minuten) | Inclusief werkblad

Waar mag jij aan de machtstafel aanschuiven? In deze opdracht krijgen leerlingen spelenderwijs een idee van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek.

In het midden van de klas staat de (ronde) tafel van de macht. Deze is opgedeeld in vijf tijdvakken: 1815-1900, 1900-1950, 1950-2000, 2000-nu, toekomst. De leerlingen worden onderverdeeld in groepjes van vijf. Binnen een groep krijgt iedere leerling één kaartje met een personage (inclusief een korte toelichting). Na onderlinge discussie – er mag gebruik gemaakt worden van internet – mogen de leerlingen van deze groep met hun kaartje plaatsnemen aan tafel in een van de vijf tijdvakken. Vervolgens noemen zij één voor één de naam van hun personage met toelichting: 'Mijn naam is en ik ben'. Welke groep weet de meeste personages (kaartjes) op de juiste plek op tafel neer te leggen?

Opdracht 6 - Zit iedereen goed?

Klassikale opdracht in chronologie (duur: 5 minuten) | Inclusief werkblad

Vervolgens is de rest van de klas aan de beurt. Wie denkt dat alle personen op de juiste plek aan tafel zitten, steekt een groen papiertje of object de lucht in. Maar wie ervan overtuigd is dat er een personage verkeerd zit, houdt een rood papiertje of object voor. Geef vervolgens aan bijvoorbeeld drie leerlingen de beurt met de vraag waarom hij/zij die mening heeft, voordat het verlossende antwoord komt of de mensen aan tafel goed zitten.

Als u alle personages de revue wilt laten passeren, dan kunt u het spel met uw klas zes keer spelen.

Opdracht 7 - Wie wil jij in de Tweede Kamer?

Denkopdracht en discussie (duur: 60 minuten) | Inclusief werkblad

De meeste leden in de huidige Tweede Kamer zijn man, wonen vooral in de Randstad, hebben aan de universiteit gestudeerd en zijn hier in Nederland geboren. De Tweede Kamer is allerm minst een doorsnee van de samenleving, maar is dit een probleem? In deze opdracht denken de leerlingen hierover na door zelf hun eigen, ideale kandidatenlijst samen te stellen voor een fictieve partij. Wat vinden zij nu echt belangrijk?

Na een korte uitleg van de docent over hoe politieke partijen hun vertegenwoordigers kiezen, mogen leerlingen zelf aan de slag (zie werkblad). Informatie hierover vindt u hier:

<https://www.raadvoor2022.nl/2-hoe-stel-je-een-kandidatenlijst-samen/>. Wie neemt plaats op een van de zes zetels die zijn/haar partij gewonnen heeft? Naast een zetel voor het 'gezicht' van de partij zijn er nog vijf andere zetels te verdelen die gelijkstaan aan een specifiek onderwerp. Hiervoor moet een geschikte kandidaat gevonden worden. De onderwerpen zijn **onderwijs, woningmarkt, klimaat, handel met het buitenland** en **financiën**.

De leerlingen hebben de vrijheid om iedereen te kiezen die zij belangrijk vinden, variërend van bekende presentatoren en influencers tot sporthelden en van familieleden tot docenten op school. Wie is het meest geschikt voor welk onderwerp? En wie is hun nummer 1 die de partij gaat aanvoeren? Maar belangrijker nog: met welk team denken zij de Nederlandse samenleving volledig te kunnen vertegenwoordigen, zowel op het gebied van gender-expressie, opleiding, afkomst, politieke kleur en provincies?

Na een presentatie van hun kandidatenlijst volgt een vergelijking met de politieke partijen in de huidige Tweede Kamer. Welke verschillen zien zij in de verdeling naar genderexpressie, opleiding, afkomst, politieke kleur, provincies? Vinden zij de verschillen problematisch? Wat kan volgens hen de oplossing zijn?

ME blokkeert de toegang tot het Binnenhof, Sandra Uittenbogaart, 2020 - Haags Historisch Museum

Op de barricade! Demonstraties en protesten

Naast de strijd om meer inspraak of rechten voor groepen die dat eerst niet hadden, laten mensen ook weten als zij het niet eens zijn met het beleid. Met protesten en demonstraties zijn zij niet uit op het overnemen van de macht maar willen de demonstranten aan de regeerders laten weten dat zij hun werk niet goed doen. In de 17de en 18de eeuw gaan burgers bijvoorbeeld de straat op voor ‘herstel van hun oude rechten en gewoontes’, omdat zij vinden dat hun bestuurders niet genoeg opkomen voor de belangen van de hele samenleving.

In heel Nederland demonstreren inwoners als zij het ergens niet mee eens zijn. Zowel op de Dam in Amsterdam als op het Jaarbeursplein in Utrecht. Maar Den Haag is als regeringsstad wel dé plek om je stem te laten horen en tegen de regering te demonstreren. Dagelijks zijn er demonstranten op de been om gehoord te worden. De omvang varieert: van een enkeling die met protestbord voor de ingang van de Tweede Kamer aandacht vraagt voor euthanasieklinieken tot ruim een half miljoen mensen die in 1983 protesteerden tegen de plaatsing van Amerikaanse kruisraketten; de grootste demonstratie ooit in Nederland.

Vroeger vonden deze vreedzame demonstraties plaats op het Binnenhof, maar uit veiligheidsoverwegingen mag dat niet meer en zijn deze protesten verplaatst naar het Malieveld. Af en toe zie je mensen nog wel op het Plein – voor de ingang van de Tweede Kamer – protesteren. Dit mag alleen als het kleine en niet risicovolle demonstraties zijn. De wil van demonstranten om op het Binnenhof te komen, blijft groot. Soms leidt dat tot een kat-en-muisspel met de ME, en soms ook tot gewelddadige confrontaties. Hoe ver mag je eigenlijk gaan om je stem te laten horen en je recht te halen? En heeft het eigenlijk zin om te demonstreren?

Opdracht 8 - Ik ben tegen!

Zoekopdracht (individueel of in groepen) (duur: 40 minuten) | Inclusief werkblad

In deze opdracht bekijken de leerlingen een filmpje over een protest dat recent in Den Haag heeft plaatsgevonden. De onderwerpen variëren van een klimaatmars tot een demonstratie tegen een voetbalverbod. Het doel is om de leerlingen meer te leren over wat demonstreren inhoudt, waarvoor je de straat kunt opgaan en vooral hoe je je boodschap kunt overbrengen en of het nut heeft.

Laat de leerlingen een van de volgende video's over recente protesten in Den Haag bekijken. Op de werkbladen, die online te vinden zijn, vindt u de link naar de filmpjes:

- Meer dan tienduizend scholieren bij klimaatprotest - YouTube
- Protest tegen corona-maatregelen in Den Haag - YouTube
- Groot protest van boeren met trekkers in Den Haag - YouTube
- Boze bouwers protesteren in Den Haag - YouTube
- Ajax-fans demonstreren in Den Haag - YouTube
- Vuurwerkliefhebbers protesteren tegen vuurwerkverbod - YouTube

Met behulp van enkele vragen (zie werkblad) komen zij er al zoekende achter waarom de actievoerders de straat opgaan, wat deze demonstranten hopen te bereiken en vooral hoe zij hun boodschap aan de politiek overbrengen.

De vragen zijn zo gesteld dat ook zelf gekozen fragmenten over een recent protest gebruikt kunnen worden.

Opdracht 9 - Beste minister-president...

Creatieve opdracht en discussie (duur 60-90 minuten) | Inclusief werkblad

In deze opdracht worden leerlingen uitgedaagd na te denken over de vraag: 'Waarvoor zou jij op de barricade gaan staan?' Voor een impressie van onderwerpen waar mensen zich in het verleden druk over hebben gemaakt, begint de les met het tonen van enkele protesten uit het heden en het verleden. Op het bijbehorende werkblad vindt u zes demonstraties die betrekking hebben op de volgende onderwerpen:

- Stikstofmaatregelen
- Abortuswetgeving
- Kruisraketten
- Klimaatverandering
- Coronaregels
- Vluchtelingencrisis

Verdeel de introductieteksten van het werkblad onder uw leerlingen.

Nu is het tijd om de leerlingen zelf te laten nadenken. Waarvoor zouden zij de straat opgaan? Voor de uitwerking van hun ideeën moet gekozen worden voor een van deze twee vormen:

1. **Brief aan de minister-president:** Laat de leerlingen een formele brief van twintig regels schrijven waarin zij beginnen met een duidelijke aanleiding, gevolgd door een uitleg wat het probleem is en waarom hiervoor gedemonstreerd moet worden. Laat hen eerst in klad een brief schrijven, voordat zij de officiële brief invullen.
2. **Protestbord:** Geef een groot vel om hun opgedane ideeën te vertalen in een protestbord. Kopieer hiervoor het werkblad op A3-formaat.

Als u de leerlingen wilt sturen in hun denkproces, laat hen nadenken over de volgende vragen:

- Waarvoor zou je de straat opgaan?
- Hoe zou je dit aanpakken?
- Zou je alleen of in een groep willen demonstreren?
- Wie benader je om mee te doen?
- Waarom wil je hiervoor protesteren?
- Hoe zorg je ervoor dat je gehoord wordt? (bv. persbericht/social media)
- Is de plaats waar je protesteert belangrijk?
- Op welke plek zou jouw demonstratie het beste plaatsvinden?

Het is belangrijk dat zij hun ideeën op papier kunnen noteren. Dit mag puntsgewijs of in de vorm van een gedachtenspin.

Discussie

Bespreek klassikaal of in groepjes de brieven aan de minister-president en/of de protestborden van de leerlingen:

- Laat leerlingen eerst bij elkaar raden waarvoor zij willen protesteren.
- Geef vervolgens de leerlingen de ruimte over hun bord of brief te vertellen
 - Wat is er te zien op het bord of te lezen in de brief?
 - Waarvoor wil je protesteren?
 - Waarom vind je dat belangrijk?
 - Wat zou je graag anders zien?
 - Hoe wil je dat bereiken?
- Vraag aan medeleerlingen of zij zouden meedoen aan deze demonstratie. Waarom wel/niet?

Variant: Protestlied

Als het project 'muziek in de klas' een belangrijke rol speelt op jullie school, kan er voor deze opdracht ook gekozen worden voor het maken van een protestlied of -gedicht. Laat de kinderen luisteren naar bijvoorbeeld protestzanger Armand met het lied *Ben ik te min* over gelijkheid en Frank Boeijen met *Zwart-wit* tegen racisme. Of maak de vergelijking tussen *Meneer de president* van Boudewijn de Groot (1966) tegen de Vietnamoorlog en *Dear Mr. President* van Pink (2006) tegen de inval in Irak.

Het gevaar van nepnieuws

De strijd om de macht kan fel zijn. Voor- en tegenstanders doen er alles aan om hun gelijk te krijgen, zelfs als zij hiervoor de waarheid moeten verdraaien. Tijdens politieke crises in de 17de en 18de eeuw worden mensen bedolven onder een grote stroom aan pamfletten om hen te overtuigen. In woord en beeld spreken de verschillende partijen van een conflict kwaad over elkaar. Grote staatsmannen als Johan van Oldenbarnevelt en later ook Johan de Witt krijgen hier gedurende de 17de eeuw mee te maken. Door tegenstanders worden zij in deze pamfletten neergezet als landverraders die een bedreiging vormen voor de Republiek.

Tegenwoordig spreken we ook wel van *fake news*: berichten met opzettelijk misleidende informatie om de publieke opinie te beïnvloeden. Naast onrust in de samenleving zorgt nepnieuws er ook voor dat mensen tegenover elkaar komen te staan. De geschiedenis laat zien dat dit heel gevaarlijk kan zijn. Na een maandenlange lastercampagne heeft zowel Van Oldenbarnevelt als De Witt het met de dood moeten bekopen.

De vluchtigheid van social media maakt het voor leerlingen tegenwoordig niet altijd makkelijk om kritisch naar informatie te kijken. Als zij een bericht tegenkomen, zien zij gelijk of het interessant is en oordelen zij (te) snel of iets waar of niet waar is. Vooral nepberichten die onze mening bevestigen (dat heet *confirmation bias*) of die veel mensen liken of delen, worden als waar gezien.

Opdracht 10 - Een politieke leugen of een historische feit?

Groepsspel (duur: 5 minuten per scenario) | Inclusief werkblad

In deze opdracht worden leerlingen in groepjes verdeeld. Aan een groep wordt een scenario voorgelegd. Kunnen zij achterhalen of deze gebeurtenis daadwerkelijk heeft plaatsgevonden op het Binnenhof? Er zijn drie varianten waarop deze opdracht kan worden uitgevoerd. Deze worden hier in volgorde van moeilijkheidsgraad gepresenteerd:

- **Journalist-variant** : Iedere groep krijgt één van de vijf scenario's toebedeeld. In ieder verhaal klopt er een feit niet. Met behulp van internet moeten zij uitzoeken waar de leugen verborgen zit. Van welke websites maken zij gebruik om de waarheid boven tafel te krijgen?
- **Hofnar-variant**: Binnen een groep is één leerling de hofnar. Vooraf leest hij/zij het scenario door en bepaalt welk van de dikgedrukte woorden hij/zij weglaat of anders invult. Met behulp van internet moeten de andere leerlingen uitzoeken welk feit de hofnar heeft verdraaid. Weten zij op tijd de leugen te ontmaskeren?
- **De Geheime Bron-variant (gebaseerd op het spel Black Stories)**: Iedere journalist heeft zo zijn bronnen om achter een verhaal te komen. In deze variant is een van de leerlingen de geheime bron die een van de gedekte scenario's pakt. Hij leest de gebeurtenis op de voorkant van de kaart voor, en vraagt: Waarom? De andere leerlingen (journalisten) moeten met ja/nee-vragen achterhalen hoe het verhaal in elkaar steekt.

De vijf scenario's hebben betrekking op de volgende historische gebeurtenis:

- De onthoofding van Johan van Oldenbarnevelt op 13 mei 1619.
- De ontsnapping van verzetsheld Gerrit Kastein uit handen van de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- De ludieke actie van hippies in de jaren zeventig van de 20ste eeuw om op het eiland in de Hofvijver drugs te laten groeien.
- De zoektocht van Albrecht van Beieren naar het sieraad van zijn hofdame in de 14de eeuw.
- De gedurfde actie van pruikenmaker François Mourand om de koets van twee Dordtse leden van de Staten van Holland tegen te houden. Zij wilden in maart 1786 door de Stadhouderspoort rijden, die voorheen exclusief gereserveerd was voor de stadhouder.

Mediawijsheid.nl heeft enkele tips om nepnieuws te herkennen:

Stel jezelf deze vragen om nepnieuws beter te herkennen én met een gefundeerd weerwoord te komen:

1. Wie is de afzender van het bericht?

Bestaat deze persoon echt? Kijk bij websites altijd in de disclaimer of bij 'over ons'

2. Welke intentie heeft die afzender?

Waarom heeft diegene het artikel geschreven? Voor wie is het geschreven? Welke (politieke, financiële of andere) belangen heeft de afzender? Of is het bedoeld als satire?

3. Welke techniek is gebruikt?

Hoe wordt er ingespeeld op emotie, worden er zaken weggelaten, wordt er een autoriteit aangeropen? Welk camerastandpunt wordt gebruikt? Welke beelden worden getoond met welke muziek erbij? Worden er veel hoofdletters en uitroeptekens gebruikt in een krantenkop?

4. Kun je 't verifiëren?

Is het alleen buzz op sociale media, of zie je het ook in de meer gerespecteerde media? Gaat het om een onderzoek? Controleer dan hoe het is onderzocht. Als ze weinig mensen hebben gesproken, is de kans klein dat die meningen voor heel Nederland gelden.

5. Welke bron is gebruikt?

Nepberichten maken vaak gebruik van fictieve bronnen, dus kijk verder dan alleen een bronvermelding. Worden tekst en foto op dezelfde manier gebruikt als in de originele bron? Of is het bericht uit de context gehaald? Is er geen link naar de bron? Gebruik dan een zoekmachine om het op te zoeken. Bij voorkeur in een anoniem venster, om je filter bubble te omzeilen.

6. Is het de hele waarheid en niets dan de waarheid?

Nepnieuws kan wel degelijk waarheden bevatten. Hoe meer waarheid er in een bericht zit, hoe overtuigender het lijkt. Controleer of een bericht de hele waarheid en niets dan de waarheid bevat.

7. Of een interpretatie van andermans waarheid?

Zelfs feiten kunnen op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Daarmee zijn ze nog niet fake.

8. Check ook foto's en video's

Bij nepnieuws wordt vaak gebruik gemaakt van een willekeurige afbeelding die min of meer het nieuws representeert. Ook kunnen beeld en geluid worden gemanipuleerd waardoor de werkelijkheid wordt verdraaid.

Bron: <https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>

Meer weten?

Algemene politieke geschiedenis van Nederland

- Marnix Beyen, Judith Pollmann en Henk te Velde, *De Lage Landen. Een geschiedenis voor vandaag* (z.p. 2021)
- Remieg Aerts, *Land van kleine gebaren. Een politieke geschiedenis van Nederland 1780-1990* (Amsterdam 1999)
- <https://prodemos.nl/>

Vrouwenkiesrecht

- Mineke Bosch, *Strijd! De vrouwenkiesrechtbeweging in Nederland, 1882-1922* (Hilversum 2019).
- <https://atria.nl/nieuws-publicaties/vrouwen-in-de-politiek/vrouwenkiesrecht-in-nederland/>

Protesten

- <https://www.anderetijden.nl/artikel/6667/Massaal-protesteren-op-het-Malieveld>
- Christa van Zeegeren, *Tegen! 50 jaar demonstreren op het en rond het Binnenhof* (2021).

Protestmuziek

- Laurens Ham, *Op de vuist. Vijftig jaar politiek en protestliedjes in Nederland* (Amsterdam 2020)

Nepnieuws

- Han van der Horst, *Nepnieuws. Een wereld van desinformatie* (Schiedam 2018)
- Arnold Karskens en Cees Hamelink, *Nepnieuwsexplosie. Desinformatie in de Nederlandmedia* (Groningen 2018).

18de eeuw
18th century

Kleven aan de macht

4

Plattegrond van Den Haag 1865 - Haags Historisch Museum

De groei van Den Haag als centrum van de macht

Macht is een magneet. De aanwezigheid van de graaf, en later van het stadhouderlijk hof en het Koninklijk Huis, maakt Den Haag voor velen aantrekkelijk. Daar wil je wonen én gezien worden. Vanaf de 16de eeuw laten edelen, ambassadeurs en hoge ambtenaren imposante stadspaleisjes bouwen op het Voorhout en langs de Hofvijver. Ook verschijnen in de omgeving van het Binnenhof logementen: grote herenhuizen waar afgevaardigden van verschillende Hollandse steden tijdelijk verblijven voor de vergaderingen van de Staten van Holland.

De komst van deze rijke groepen betekent werk voor juweliers, pruikenmakers, bedienden en andere ambachtsslieden en handelaren. Macht betekent geld, en waar geld is, valt immers iets te verdienen. Naast werkzoekenden trekt Den Haag ook andere mensen aan: zij die invloed willen hebben op de macht (lobbyisten), die macht ter discussie stellen (critici) of die op zoek zijn naar nieuws (journalisten).

In de 17de eeuw is Den Haag niet alleen de rijkste maar ook – na Amsterdam – de snelstgroeiende stad van Nederland. De aanwezigheid van de macht heeft hierin een allesbeslissende rol. En nog altijd! De huidige skyline van Den Haag laat er geen twijfels over bestaan. Van hieruit wordt het land geregeerd. Tot ver in de 19de eeuw zijn alle ministeries nog op het Binnenhof gevestigd, maar het centrum van de macht groeit uit met hoge kantoortorens richting het Centraal Station. Wie vanaf de Lange Vijverberg naar het Binnenhof kijkt, ziet de moderne ministeriegebouwen letterlijk boven het oude regeringscomplex uitsteken.

Opdracht 11 - Word influencer van Den Haag!

Presentatieopdracht (duur: 50 minuten) | Inclusief werkblad

Aanzien, geld of nieuwe opdrachten. In het verleden waren er verschillende redenen voor mensen om naar Den Haag te komen. Een groep die zich sinds de opkomst van social media op het Binnenhof bevindt, zijn de influencers. In deze opdracht stappen de leerlingen in hun schoenen. Het doel is om een van de hierna genoemde personen te overtuigen naar Den Haag te komen. Wat zouden de leerlingen over Den Haag vertellen en laten zien? Voorbeelden van succesvolle voorgangers kunnen gebruikt worden om hun verhaal aan te kleden.

Drie scenario's

- **Juwelier Hendrik Swinkels:** Al jarenlang maakt Hendrik Swinkels de prachtigste juwelen in Berlijn. Tijdens een staatsbezoek is onze koningin onder de indruk geraakt van zijn werk en wil deze man graag als hofjuwelier van het koningshuis. Help jij de koningin om Hendrik Swinkels naar Den Haag te halen?
- **Topambtenaar Marina Makouz:** Sinds enkele jaren loopt Marina Makouz mee als rechterhand van eurocommissaris Frans Timmermans. Haar sterke optreden in debatten en televisieprogramma's spreekt tot de verbeelding. De grootste partij van Nederland wil haar graag aanstellen als minister-president. Kan jij haar overtuigen?
- **Internationale Organisatie voor Werkvreugde:** Steeds meer mensen vallen uit vanwege hoge werkdruk. Een kortere werkweek levert meer tijd voor ontspanning op en creëert ook meer werkgelegenheid. In Nederland is men nog niet overtuigd. Als de Internationale Organisatie voor Werkvreugde naar Nederland komt, kan dit veranderen. Lukt het jou dit te regelen?

Hun pleidooi leggen de leerlingen vast in de vorm van een kort Tiktok-filmpje of een Instagram-story. Hier geven zij antwoord op de volgende vragen:

- Welke relatie heeft deze persoon of instelling met de macht?
- Waarom is Den Haag voor de uitgekozen persoon of instelling interessant?
- Wat zou volgens de leerlingen de belangrijkste reden zijn waarom de persoon deze baan moet aannemen of deze instelling in Nederland een verschil kan maken?
- Wie zijn hen voorgaen en wat hebben deze voorgangers hier bereikt?

Alternatief voor opdracht 4.1.1

Lobbyisten en influencers vormen een soort schaduwmacht in Den Haag. Met een verlanglijstje in de achterzak lopen zij de deur plat bij ministers en hun ambtenaren, en weten zij het beleid naar hun hand te zetten. In deze opdracht (zie werkblad) stappen de leerlingen in de schoenen van de influencers. Uit verschillende onderwerpen mogen zij er één kiezen. Het doel is om via een filmpje op Tiktok of Instagram hun statement op een creatieve en ludieke manier onder de aandacht te brengen. Weten zij met hun aanpak op te vallen?

Opdracht 12 - Leven in de buurt van de macht

Quizfilippine (duur: 15-20 minuten) | Inclusief werkblad

In deze opdracht (zie werkblad) krijgen leerlingen een aantal omschrijvingen voorgelegd die gaan over personen, bedrijven of instellingen die voor hun werk een plek dicht bij de macht hebben gevonden. Weten zij het juiste antwoord te vinden met behulp van het internet? Als zij het goed doen, volgt er een quote van politiek journalist Ron Fresen uit over hoe hij als politiek verslaggever onafhankelijk zijn werk doet.

Opdracht 13 - Raad waar de kunstenaar heeft gestaan

Zoekopdracht (duur: 15-20 minuten) | Inclusief werkblad

Den Haag groeit en verandert tegelijkertijd door de macht. De komst van nieuwe groepen, de bouw van stadspaleizen en nieuwe ministeries en de uitbreiding aan de randen van het centrum hebben gevolgen voor hoe de stad eruit ziet. Kunstenaars raken eveneens geïnspireerd door deze verandering en hebben het centrum van de macht door de eeuwen heen op schilderijen en tekeningen vastgelegd. Maar herkennen leerlingen de plek waar het kunstwerk is gemaakt? In deze opdracht (zie werkblad) gaan zij aan de slag met *Google Streetview* om te zien hoe Den Haag daadwerkelijk veranderd is. Kunnen zij op de plattegrond van de stad aangegeven waar de kunstenaar heeft gestaan om Den Haag op deze wijze vast te leggen?

Foto Anoesjka Minnaard

Pronken met de macht

5

Pronkcultuur

Wie de macht heeft, wil dit ook laten zien. Dure paleizen, indrukwekkende optochten en schitterende juwelen. In Nederland zijn alle ingrediënten aanwezig. Toch wordt er maar bescheiden met macht gepronkt in ons land. Veel uiterlijk vertoon met grote militaire parades kennen we niet. Ons koningshuis kenmerkt zich ook door een opvallende onopvallendheid. Zeker in de laatste decennia laten de Oranjes zien dat zij ook gewone burgers zijn die net zo goed sporten of zich met de fiets verplaatsen. 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg'.

Alleen Prinsjesdag vormt een belangrijke uitzondering. Tijdens de opening van het nieuwe politieke jaar op de derde dinsdag van september leest de koning op zijn troon in de Ridderzaal de Troonrede voor. Daarin schetst de regering hoe het met Nederland gaat en wat de plannen zijn. Drommen mensen staan langs de route om te zwaaien naar de koninklijke stoet op weg naar de Ridderzaal. Dit doen we al ruim een eeuw: koningin Wilhelmina begon ermee in 1904.

Maar tradities kunnen ook veranderen. Vroeger werden grote vuurwerkshows gehouden bij feestelijke gebeurtenissen zoals vorstelijke huwelijken of geboortes, inhuldigingen van stadhouders of het sluiten van belangrijke vredesverdragen. Dat gebeurde op paviljoens die op palen in de Hofvijver stonden. Hoewel deze tradities zijn verdwenen, verschijnen er ook nieuwe. Zo zijn de hoedjesparade en het koffertje van de Miljoenennota pas in de tweede helft van de 20ste eeuw ontstaan.

Opdracht 14

Oude en nieuwe machtstradities in de wereld

Zoekopdracht (duur: 20 minuten) | Inclusief werkblad

Hoe pronk je met macht? In Nederland zijn we hierin zeer bescheiden, maar hoe zit dat in de rest van de wereld? Welke tradities, ceremonies en gebruiken kennen andere landen om hun macht op bepaalde momenten te tonen? In deze opdracht krijgen de leerlingen een miniloco-kaart (zie werkblad). Weten zij de juiste ceremoniële tradities en gebruiken bij het juiste land te plaatsen? Bij elk plaatje staat er een letter boven die je naar het juiste antwoord moet verplaatsen. Als alle combinaties goed zijn, volgt er een oplossing.

Gouden Koets

Een van de bekendste voorbeelden van uiterlijk machtsvertoon in Nederland is de Gouden Koets. In 1898 schenkt de stad Amsterdam dit rijtuig aan koningin Wilhelmina voor haar achttiende verjaardag. Tijdens haar huwelijk met prins Hendrik van Mecklenburg-Schwerin in 1901 wordt de koets voor het eerst gebruikt. Daarna volgt het besluit om de Gouden Koets jaarlijks in te zetten op Prinsjesdag. Hiermee vervangt dit rijtuig de Glazen Koets die sinds 1840 het staatshoofd vervoerde naar het Binnenhof, eerst naar de vergaderzaal van de Tweede Kamer en sinds 1904 naar de Ridderzaal.

Tot voor kort reed koning Willem-Alexander op de derde dinsdag in september in de Gouden Koets, maar ophef bracht hier verandering in. De commotie richt zich op een van de vier paneelschilderingen aan de zijkant van de koets. De ontwerpers van de Gouden Koets vonden in 1898 dat de koloniën niet mochten ontbreken, omdat de koningin ook het staatshoofd was van een half miljoen inwoners in Suriname en op de Nederlandse Antillen, en van de meer dan veertig miljoen inwoners van Nederlands-Indië. Op het paneel 'Hulde der Koloniën' is te zien hoe 'de West' en 'de Oost' geschenken brengen en eer bewijzen aan de Nederlandse Maagd. De koloniën worden hier uitgebeeld als dankbare, onderdanige mensen. Zo zagen veel witte Nederlanders het graag in die tijd. Een koloniaal rijk was iets om trots op te zijn. Tegenwoordig vinden we de voorstelling raar, omdat die een pijnlijk hoofdstuk uit onze geschiedenis toont: de tijd van het kolonialisme en de slavernij.

Besloten is dat de Gouden Koets na de restauratie van 2015 tot en met 2021 niet meer terugkeert in het straatbeeld. De koning zal voorlopig gebruik maken van de Glazen Koets op Prinsjesdag.

Afrikaanse bedienden aan het Haagse Hof

Wist je dat het in dienst hebben van bedienden van kleur je vroeger status gaf? Er waren in die tijd weinig mensen van kleur in Europa. Aan het eind van de 18de eeuw werkten er ook twee Afrikaanse bedienden aan het Haagse hof: Willem Frederik Cupido en Guan Anthony Sideron. Zij kwamen hier onvrijwillig en werkten vanaf hun zevende aan het hof van stadhouder Willem V, de vader van onze eerste koning. Nooit zagen zij hun familie of geboortegrond weer!

Lees meer in het onderwijsdossier *Afrikaanse bedienden aan het Haagse Hof* (Haags Historisch Museum, 2017-2018)

Uitleg van de panelen

Aan de zijkanten van de Gouden Koets zijn verschillende paneelschilderingen in olieverf te zien. In 1898 verzorgde Nicolaas van der Waay, in die tijd hoogleraar aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunst, deze decoraties. Over een van zijn afbeeldingen is nu discussie ontstaan. Voor een goed beeld van de ophef worden de panelen hieronder kort toegelicht.

De Toekomst

De paneelschildering aan de voorkant van de Gouden Koets toont de ideale toekomst voor Nederland. Het is niet gek dat dit paneel op deze plek zit. Wie in de Gouden Koets plaatsneemt, kijkt letterlijk met een blik vooruit. Op het paneel zien we aan de linkerkant Vrouwe Justitia. Zij beschermt de zwakkere groepen in de samenleving, zoals een gewonde werknemer, een blinde oudere, een weduwe en enkele kinderen zonder ouders. Aan de rechterkant is te zien hoe het volk – zowel jong als oud – onderwijs krijgt.

De Toekomst, ontwerptekening door Nicolaas van der Waay, Stadsarchief Amsterdam

Het Verleden

Het verleden ligt letterlijk achter degene die in de Gouden Koets zit. De paneelschildering aan de achterkant toont hoe Clio, de muze van de geschiedenis, de verering van het volk tijdens de inhuldiging van Wilhelmina als koningin vastlegt in het 'Boek van de Tijd'. Op de achtergrond is Amsterdam te zien met het Paleis op de Dam, de Nieuwe Kerk en in de verte de scheepvaart op het IJ en de Amstel. Verder houdt Mercurius, de god van de handel, het wapen van de handelsstad Amsterdam vast, terwijl het wapen van het Koninkrijk der Nederlanden in handen is van een vrouw. Zij is het symbool van Trouw, wat ook duidelijk wordt door de hond aan haar zijde.

Het Verleden, ontwerptekening door Nicolaas van der Waay, Stadsarchief Amsterdam

Hulde van Nederland

De panelen aan de linker- en rechterzijde van de Gouden Koets verbeelden het heden. Aan de rechterkant zien we hoe een naakt jongetje, het symbool van 'jong Holland', lelies en rozen strooit ter verering van de vrouw op de troon. Deze vrouw stelt 'Nederland-Oranje' voor. Zij wordt omringd door vrouwen die bepaalde deugden, kunsten en abstracte begrippen verbeelden. Zo zien we rechts de Vrede, het Onderwijs, het Geloof, de Landbouw, de Veeteelt, de Handel en de Nijverheid, terwijl links de Muziek, de Dichtkunst, de Wetenschap, het Recht en het Leger aanwezig zijn.

Hulde van Nederland, ontwerptekening door Nicolaas van der Waay, Stadsarchief Amsterdam

Hulde der Koloniën

Het is misschien nu lastig voor te stellen, maar het linker paneel van de Gouden Koets is bedoeld geweest als eerbetoon van de koloniën die Nederland in die tijd in bezit heeft. Op de voorstelling is in het midden de Nederlandse Maagd op haar troon te zien. Met een verheven blik neemt zij de geschenken in ontvangst die de inwoners van deze overzeese gebieden – voor een deel ook knielend – aan Nederland aanbieden. Tegenwoordig zien we deze paneelschildering niet langer als eerbetoon, maar eerder als een pijnlijke herinnering aan het koloniaal verleden en de slavernij.

Hulde der Koloniën, ontwerptekening door Nicolaas van der Waay, Stadsarchief Amsterdam

Opdracht 15 - Een rijtuig of een museumstuk?

Groepsdiscussie (60 minuten) | Inclusief werkblad

In een tijd van de Zwarte Pietendiscussie en de Black Lives Matter-bewegingen krijgen leerlingen meer dan ooit de gevoeligheid rondom het slavernijverleden van Nederland mee. In deze opdracht gaan we daar dieper op in aan de hand van de Gouden Koets, het symbool van de macht, de welvaart en het koninkrijk van Nederland aan het eind van de 19de eeuw. Net als de figuur 'Zwarte Piet' hoort de Gouden Koets tot een oude traditie. Veel leerlingen zullen niet beter weten dan dat de Gouden Koets bij Prinsjesdag hoort, maar weten zij waar de discussie rondom de Gouden Koets over gaat en kunnen zij de argumenten van voor- en tegenstanders van dit rijtuig begrijpen?

Vorbereiding op discussie

Prinsjesdag en de Gouden Koets

Toon het Klokhuis-item uit 2004 voor meer achtergrondinformatie over Prinsjesdag en het gebruik van de Gouden Koets: <https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/301/gouden-koets>. Laat de leerlingen bij het kijken antwoord geven op de volgende vragen:

- Wanneer is de Gouden Koets gemaakt?
- Aan wie en door wie is de Gouden Koets geschonken?
- Op welke momenten in het jaar wordt de Gouden Koets gebruikt?

Paneelschilderingen

Toon de vier ontwerptekeningen van Nicolaas de Waay voor de panelen van de Gouden Koets, getiteld: 'Heden', 'Verleden', 'Hulde van Nederland' en 'Hulde der Koloniën'. Probeer de leerlingen goed naar de panelen te leren kijken aan de hand van de volgende stappen:

- **Beschrijvend:** Laat de leerlingen vertellen of opschrijven wat zij op deze panelen zien. Zeker bij het paneel 'Hulde van Nederland' zijn veel abstracte begrippen als 'Vrede' en 'Landbouw' als persoon weergegeven. Kunnen zij aan de hand van de attributen zien wie of wat de figuren voorstellen?
- **Oordeelvormend:** Stel de leerlingen vervolgens de vraag wat hen opvalt aan de manier waarop het verleden, het heden en de toekomst zijn verbeeld. Wat vinden zij?
- **Standplaatsgebondenheid:** Daag leerlingen uit zich te verplaatsen van mensen uit de tijd dat de Gouden Koets gemaakt is. Hoe zouden inwoners van Nederland rond 1900 naar de paneelschilderingen gekeken hebben? En wat zullen de tot slaaf gemaakte mensen in de koloniën van de voorstellingen hebben gevonden?

Maak voor deze opdracht gebruik van het werkblad.

Discussie over het paneel 'Hulde der Koloniën'

Toon het volgende fragment uit het Jeugdjournaal van 2021 om de leerlingen een goed beeld te geven waar de discussie over dit paneel nu om gaat:

<https://www.youtube.com/watch?v=I9KWbUbKQYo>

Naar aanleiding van dit fragment kan dieper ingegaan worden op de discussie die in de samenleving speelt. De volgende vragen kunnen helpen ter sturing van deze discussie:

- De titel van het filmpje is 'Moet de koning er nog in rijden?' – Waarom wordt deze vraag gesteld?
- Toon het paneel 'Hulde der koloniën' in het groot. En stel leerlingen nogmaals de vraag: Wat zien jullie?

Vertel kort iets over de slavernij in Nederland (de beide kanten van het verhaal) waar de volgende vragen beantwoord worden:

- Wat betekent slavernij?
- In welke tijd speelt dit? En hoe bijzonder was het?
- Wat betekent om slaafgemaakt te zijn? En voor nakomelingen?

Stel de leerlingen vervolgens de vraag:

- Waarom leidt dit paneel tot een discussie?

Toon nogmaals het fragment uit het Klokhuis-item van 2004:

- Valt leerlingen het verschil op in wat er over het zijpaneel 'Hulde der Koloniën' wordt gezegd?
- Waarom wordt er nu anders nagedacht? Maak de link met de Zwarte Pietendiscussie en Black-Lives-Matterbeweging.

Opdracht 16 - Verandering in tijd

Groepsdiscussie (duur: 40 minuten)

Voor de tentoonstelling *Macht - 800 jaar Binnenhof* heeft het Haags Historisch Museum aan drie kunstenaars uit de voormalige Nederlandse koloniën gevraagd om een nieuw paneel voor de Gouden Koets te ontwerpen. Hierbij worden zij uitgedaagd om vanuit hun eigen persoonlijke en artistieke achtergrond op de voorstelling van het oude paneel te reageren en te reflecteren. Ofwel aan het paneel 'Hulde der Koloniën' een andere invulling te geven.

Discussie

Welke verschillen en overeenkomsten zien leerlingen tussen het origineel en de ontwerpen van de kunstenaars?

Amber Toorop

Dit werk gaat over een vrouw, zij heeft geen naam. Ze noemden haar 'njai'. Dat betekent zoiets als vrouw of zuster. De njai was vaak de moeder van de kinderen en soms, maar zeker niet altijd, ook de geliefde van een Europese man in Nederlands -Indie. Hij was Europeaan, zij was Indonesisch. Zij mochten niet trouwen en eigenlijk ook niet samenleven. Hun kinderen waren niet Nederlands of Indonesisch, maar werden Indisch of Indo genoemd. De njai wordt ook de 'oermoeder' van alle 'Indo's' genoemd.

Hulde aan de Njai, Amber Toorop, 2021

Quincy Gario

Dit panel moet je in het echt bewonderen. De neon letters knipperen van het woord Hulde naar Schulden. De hoeveelheid seconden waarna het andere woord verschijnt, staat gelijk aan het aantal jaren waarin Nederland andere landen bezette. Het nieuwe woord verschijnt in een lettertype dat alleen gebruikt mag worden door de Nederlandse overheid.

Redemption Song (2013) / Burnin' and Lootin' (2021), Quincy Gario, 2021

Brain Elstak

De leerlingen weten veel en steken enthousiast hun hand omhoog. De leraar vertelt hen over de Nederlandse koloniale geschiedenis, over slavernij en over uitbuiting. Hij behandelt het boek *Roofstaat* en spreekt met zijn leerlingen over wat er allemaal gebeurde in gebieden die bij Nederland hoorden, overzee. Alleen over de belangrijkste misdaden heeft de leraar het niet. Wie leert wie?

EDUCATIE, Brain Elstak, 2021

Opdracht 17 - Een nieuwe Gouden Koets

Ontwerpopdracht (duur: 90 minuten) | Inclusief werkblad

De Gouden Koets is het symbool van de macht, de welvaart en het koninkrijk van Nederland aan het eind van de 19de eeuw. Hoewel de Gouden Koets in de toekomst geen optie meer lijkt te zijn, moet de koning in de toekomst wel beschikken over een bijzonder vervoersmiddel. In deze opdracht mogen leerlingen een koninklijk voertuig van de toekomst versieren, zoals dat honderd jaar geleden met de Gouden Koets gebeurd is. Wat is kenmerkend aan Nederland? Als de leerlingen aan een toekomstige koning/koningin moeten vertellen hoe Nederland er op dit moment uitziet of waarin het land uitblinkt, wat zullen zij dan noemen? Laat leerlingen nadenken over actuele ontwikkelingen in de wetenschap (bijvoorbeeld de zonneauto van TU Delft), de economie (bijzondere exportproducten), de sport of de politiek, over belangrijke gebeurtenissen uit het heden of verleden of opvallende iconen.

Eisen voor het onderwerp zijn:

- Het moet een voertuig zijn waarin de koning kan plaatsnemen.
- De koning moet naar buiten kunnen kijken om naar het volk te zwaaien op zijn weg naar de Ridderzaal.
- Op de zijkanten van het voertuig moet in woord of beeld (tekening, spoken word, gedicht, speech of 3d-print) verwezen worden naar het verleden, het heden én de toekomst van Nederland.

Lessuggesties

Variatie

- Er kan gekozen worden voor een vaststaand ontwerp van een limousine (zie werkblad) die door de leerlingen versierd kan worden.
- Voor het ontwerp kan er ook gekozen worden om aan leerlingen een specifiek thema (wetenschap, sport, politiek) mee te geven. Dit maakt het zoeken en nadenken over een historische, hedendaagse en toekomstige ontwikkeling makkelijker.

Meer weten?

Gouden Koets - Geschenk van Amsterdam, Amsterdam Museum, 2021. Bekijk ook de website van het Amsterdams Museum om meer te weten over de tentoonstelling over de Gouden Koets (amsterdammuseum.nl).

Maquette van Vuurwerkpaviljoen - Haags Historisch Museum

Vuurwerkpaviljoen; J. ten Compe - Haags Historisch Museum

Foto: Kim Verkade

Slotstuk

6

Foto: Anoesjka Minnaard

Debatteer als in de Tweede Kamer

Aan het eind van de tentoonstelling *Macht – 800 jaar Binnenhof* spreken leerlingen van twee middelbare scholen zich uit over zes stellingen. Deze stellingen gaan over enkele belangrijke thema's in de tentoonstellingen. Hoe kijkt de jeugd aan tegen het koningschap en de parlementaire democratie? Wat moet er volgens hen in de toekomst veranderen? U kunt deze stellingen gebruiken ter afsluiting van de lessen over het Binnenhof, maar het staat u vrij om deze ook in te zetten om het onderwerp te introduceren.

Opdracht 18 - Debatteer als in de Tweede Kamer

Klassendiscussie (duur: 90 minuten)

Optie 1

Deel A: Voorbereiding

Verdeel de klas in maximaal twaalf groepjes. In totaal zijn er zes stellingen, waar de ene groep vóór en de ander tegen is. Geef de leerlingen de tijd om na te denken over hun argumenten maar ook over mogelijke tegenargumenten die zij tijdens het debat moeten kunnen weerleggen.

Deel B: Debatteren

Verdeel het lokaal in tweeën: een vak 'voor' en een 'tegen'. Na het voorlezen van de stelling krijgt iedere groep de kans om hun argumenten te vertellen. Daarna is er tijd om op elkaars argumenten te reageren.

Optie 2: Naar het format van 'Over de Streep'

Deel A: Voorbereiding

Iedere leerling krijgt drie stellingen waar hij/zij zich individueel op mag voorbereiden door het lezen van de korte introductie. Eventueel mogen zij in vijf tot tien minuten het een en ander opzoeken op internet over hun onderwerp.

Deel B: Debatteren

Leerlingen nemen plaats in de politieke arena (het lokaal) die verdeeld is in twee vakken: 'voor' en 'tegen'. Na het voorlezen van een van de zes stellingen mogen leerlingen die deze stelling hebben gekregen, een keuze maken. Zijn zij 'voor' of 'tegen' de stelling. Als ieder een keuze heeft gemaakt, kan de docent een leerling de beurt geven om zijn beslissing toe te lichten. Andere leerlingen mogen aanvullen of uitleggen waarom zij het er al dan niet mee eens zijn.

De alternatieve versie heeft tot voordeel dat leerlingen meer hun eigen ideeën en gedachten kunnen laten horen. De eerste versie wordt veel gebruikt op middelbare scholen om kinderen te leren debatteren, maar je legt leerlingen hierbij een keuze op die wellicht niet overeenkomt met hoe zij zelf denken. Het wordt hierdoor iets meer gemaakt. Het belangrijkste voor deze opdracht is dat kinderen durven te spreken, en dat is makkelijker als het je eigen ideeën zijn.

Stellingen

1. Nederland moet een koninkrijk blijven.
2. Als je een mening verkondigt die mensen kwetst of beledigt, is het logisch dat je doodsb bedreigingen krijgt.
3. Het regeringscentrum moet een modern gebouw in Amsterdam, de hoofdstad, worden.
4. Stemmen moet, net als in België, verplicht worden.
5. De traditionele media als NOS zijn niet meer te vertrouwen in hun berichten over de politiek.
6. Leden van de Eerste en Tweede Kamer moeten al twee generaties in Nederland wonen.

Achtergrondinformatie

Stelling 1

Sinds 1815 is Nederland een koninkrijk met iemand uit het Huis van Oranje op de troon. Maar ook daarvoor hadden de Oranjes al veel te vertellen in ons land, namelijk als stadhouder (plaatsvervanger van de vorst) en leider van het leger. Op de posities die de Oranjes hebben, is al eeuwenlang kritiek. Zo is de huidige koning niet gekozen op basis van wat hij kan. Hij zit op de troon omdat hij toevallig geboren is als zoon van een koningin. Maar de Oranjes doen ook veel goeds voor Nederland: zij weten mensen met elkaar te verbinden (bijvoorbeeld tijdens Koningsdag) en bieden troost als er een ramp is gebeurd. Al eeuwenlang is het Huis van Oranje met ons land verbonden en daarom moet Nederland een koninkrijk blijven.

Stelling 2

De vrijheid van meningsuiting is een van de bekendste rechten die we als mens hebben. Voor een democratisch land als Nederland is het belangrijk dat iedereen kan zeggen en schrijven wat hij/zij vindt. Maar soms ontstaat er discussie over wat iemand heeft gezegd. Denk bijvoorbeeld aan Geert Wilders die in het openbaar vroeg of het publiek meer of minder Marokkanen in Nederland wilde. Politici van andere partijen keuren zijn ideeën over de islam af. Zo wil Wilders islamitische scholen sluiten en de Koran, het heilige boek van de islam, verbieden. Zijn uitspraken hebben tot veel woede geleid. Al jaren wordt Wilders vanwege zijn extreme uitspraken bedreigd en daarom beveiligd, omdat hij zelfs doodsb bedreigingen ontvangt. Vandaar deze stelling: Als je een mening verkondigt die mensen kwetst of beledigt, is het logisch dat je doodsb bedreigingen krijgt.

Stelling 3

Al acht eeuwen worden op het Binnenhof de belangrijkste politieke besluiten genomen. Het Binnenhof is daarmee een van de oudste machtscentra van de wereld. Na intensief gebruik moet er veel aan het gebouwencomplex gebeuren. De daken lekken, de techniek is verouderd, de verf valt van de muren af en overal hangen kabels. Op veel punten is het gebouw niet veilig. Het opknappen van het Binnenhof kost echter veel geld. Ook neemt het veel tijd in beslag. Meer dan vijf jaar moeten de Eerste en Tweede Kamer ergens anders in Den Haag bijeenkomen, wat ook weer geld kost. Het Binnenhof moet daarom niet opgeknapt maar vervangen worden door een modern regeringsgebouw in de hoofdstad.

Stelling 4

Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 kwam 78,7 procent van de stemgerechtigden in Nederland hun stem uitbrengen. Dit betekent dat bijna twintig procent (een vijfde!) van de mensen die mogen stemmen, niet komt. Geeft de verkiezingsuitslag dan wel een goed beeld van wat de Nederlanders van de nieuwe regering verwachten? In België is er daarom een opkomstplicht ingesteld. Iedereen die stemrecht heeft maar niet naar het stembureau komt, pleegt een misdrijf en krijgt hiervoor een boete. Het is overigens geen stemplicht, want je mag met een blanco stem ook aangeven dat je geen keuze voor een van de partijen wilt maken. Ook in Nederland moet een opkomstplicht voor de verkiezingen worden ingevoerd.

Stelling 5

De NOS wordt – net als het persbureau ANP – gezien als een onafhankelijke bron van het nieuws. Toch groeit de groep mensen die de NOS niet meer vertrouwt en zelfs beschuldigt van het verspreiden van fake news in opdracht van de overheid. Als gevolg van internet en social media leven meer mensen in hun eigen bubbel en zoeken zij daarin een bevestiging van hun gelijk. Zeker de uitbraak van de Coronapandemie en de lockdownmaatregelen hebben het gevoel versterkt dat de NOS niet langer onpartijdig en onafhankelijk is, waardoor deze traditionele media niet meer te vertrouwen zijn in hun berichten over de politiek.

Stelling 6

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 is de samenstelling van de Tweede Kamer sterk veranderd. Er zijn meer jongeren, iets meer vrouwen en minder babyboomers in het parlement vertegenwoordigd. Ook heeft veertien procent een niet-westerse achtergrond, dat is drie procent meer dan de Nederlandse bevolking. Tegelijkertijd nemen redelijk veel hoogopgeleiden en mensen uit de Randstad plaats op de bekende blauwe stoelen.

Het is belangrijk dat de Kamer een afspiegeling vormt van de samenleving, maar een Kamerlid moet wel in staat zijn de burgers te vertegenwoordigen. Nu kan iedereen, zelfs iemand die pas een aantal jaar in Nederland woont en staatsburger is geworden, Kamerlid worden. Maar ken je daarmee het land en zijn tradities goed genoeg om de bevolking te vertegenwoordigen? Leden van de Eerste en Tweede Kamer moeten daarom minstens twee generaties in Nederland wonen.

Foto: Anoesjka Minnaard

Colofon

Korte Vijverberg 7

2513 AB Den Haag

Algemeen: 0703646940

Educatie: 070-3123065

educatie@haagshistorischmuseum.nl

www.haagshistorischmuseum.nl

Bekijk de website voor het reserveren van lessen en de huidige tarieven.

Tentoonstelling Macht – 800 jaar Binnenhof is gemaakt in samenwerking met Perspekt Studio's.

